

ELSŐ FEJEZET

ÜVEGGÖMBBE ZÁRT CSALÁD

Egy augusztus végi alkonyon Muminpapa a kertjében bóklászott. Feleslegesnek érezte magát, nem álltak előtte leküzdhetetlen akadályok: mindazt, amit véghez kellett vinnie, véghezvitte, a munka dandárja már másoké volt.

Muminpapa céltalanul rózta a köröket. Farokbojtja csüggedten csüngött a porba. A Völgy tikkadtan hevert a hőségben. Mindenütt baljós csend honolt, semmi sem moccant. A nagy erdőtüzek ideje volt ez, meg a túlfeszített idegeké.

Apa nemegyszer figyelmeztette a családot. Számtalanszor elmagyarázta, milyen veszélyek leselkednek augusztustájt. Maga elé képzelte a lángokban álló Völgyet, a tűznyelvek ropogását, parázsló farönköket, a mohaszőnyegbe búvó szikrát. A ragyogó tűzösvényeket, ahogy felizzanak az éjszakában. A lánghullámokat, ahogy körülkerítik a Völgyet és tovaterjednek a tengerig.

– Ahol aztán sziszegve belefulladásnak a vízbe – fejezte be rendszerint apa komor elégtétellel. – Mindegy fekete korom és hamu borít. Micsoda felelősség súlya nyomasztja most még a legkisebb tisztást is! Azokról a mancsokról nem is beszélve, melyek gyufát ragadnak!

A többiek megadóan bólogattak a szónoklat hallatán, majd sietve folytatták a tevést-vevést.

Mert a Völgyben mindig sűrögték-forogtak. Nem nagy csinnadrattával, hanem csöndben, kitartóan és nagy odaadással bíbelődtek azokkal az apróságokkal, melyek teljessé teszik a világot. Márpedig az ő világuk kerek egész volt, nehéz lett volna bármit is hozzáadni. Mint egy térkép, melyen már nincsenek fehér foltok: mindent felfedeztek és gyarmatosítottak. Ez egy jól ismert világ volt, melyben apa minden augusztusban az erdőtüzekről beszélt.

Muminpapa felballagott a verandára. A tappancsai picit ragadtak a padlófényező viasztól – akárcsak máskor. Léptei halkán koppantak felfelé a lépcsőn, míg a fonott székbe nem zötytyent – éppen úgy, mint mindig. Farokbojtja továbbra is bánatosan csüngött, mintha valaki alaposan megcibálta volna.

Apa a székben ücsörgött és lehunyta a szemét. Azt a parkettát újra kellene lakkozni. Persze a hőségától is ragadhat. Ennek ellenére is: egy tisztességes parketta nem lehet ragacsos, még a legbitangabb forrószágban sem. Talán a padlódeszkák hibásak. Annak idején addig bíbelődött a verandával, hogy már nem volt türelme újralakkozni a parkettát. A deszkákat le

kellene egyenként smirglizni. Hálátlan munka, ráadásul senki sem becsüli meg. Bezzeg más lenne a helyzet, ha teljesen új, hófehér padlót varázsolna. Selyemfényű, csillogó festékekkel mázolná be a fát, miközben a család a hátsó ajtón közlekedne, ő pedig elhessegethetné őket, ha rossz helyen téblábolnak. Mikor aztán elkészülne a nagy mű, Muminpapa büszkén betessékelné a familiát: kerüljétek beljebb! Fogadjátok szeretettel a vadonatúj verandát!... Micsoda kutya egy hőség! El kellene menni vitorlázni. A széljárta, távoli, nyílt vizekre...

Muminpapa érezte, hogyan zsidbasztja el tappancsait az ólmos álom, ezért inkább megrázta magát, és pipára gyújtott. A gyufaszál még hosszan izzott a hamutartóban. Apa kíváncsian figyelte. Mielőtt a parázs elszunnyadt volna, Muminpapa letépett pár papírfecnit az újság csücskéből és a gyufára dobta. Takaros kis máglya kerekedett, noha alig lehetett látni a lemenő nap fényében. Muminpapa komolyan fürkészte a piciny lángot, és megállapította, milyen pompásan ég.

– Mindjárt elalszik! – csipogta valahonnan Varkocs. – Rakj rá még egy kis papírt!

A lencsi a verandát tartó oszlop árnyékában trónolt.

– Nicsak, hát ott bujkálsz? – kérdezte apa, miközben a kis máglya elhamvadt. A hamutartót kitisztogatta. – Épp a tűz terjedését tanulmányoztam. Fontos dolog!

Varkocs csúfondárosan felkacagott. Apa erre szemébe húzta cilinderét, és álomba menekült.

– Apa! Ébresztő! – költögette később Muminbocs.
– Avartűz volt, de eloltottuk!

Muminpapa tappancsai a padlóhoz ragadtak. Keserűen emelgette lábait, és ingerültség fogta el.

– Ne butáskodj! – dorgálta a fiát.

– Nem butaság. Tényleg avartűz volt! Igaz, elég kicsi. A dohányültetvényed mögött ütött ki. A moha megperzselődött. Anya szerint egy szikra kiszökhetett a kéményből...

Muminpapa felpattant a karosszékből, és hatalmas lendülettel vetette volna magát a tűzre. Kalapját a lépcsősor alá hajította.

– Hahó! Már eloltottuk! – hadonászott Muminbocs. – Szinte azonnal sikerült! Neked már nincs ezzel dolgod!

Apa megtorpant. A forróság mintha a torkát kaparta volna.

– Nélkülem oltottátok el a tüzet – állapította meg sebzetten. – Miért nem szóltatok? Hagytatok hordyogni ahelyett, hogy felráztatok volna.

– Szívem – szólt ki Muminmama a konyhaablakon –, kár lett volna megzavarni az álmodat. Aprócska kis tűz volt. Tulajdonképpen csak a moha füstölgött kicsit. Épp a kezemben volt egy vizesvödör, csak pár lépést kellett mennem, hogy megtöltssem...

– Odébb menni? Megtölteni! – kiáltott fel apa. – Micsoda szavak! Hát hiába tanítottam nektek tűzvédelmet? A tűzfészek persze felügyelet nélkül maradt. Hol van? Látnom kell!

Anya csapot-papot otthagya sietett a dohányültetvényre, Muminbocs a verandáról figyelte az eseményeket.

A mohaszőnyegen parányi fekete folt éktelenkedett.

– Azt lehetne hinni, hogy az efféle fekete foltok ártalmatlanok – jelentette ki komoran Muminpapa. – Pedig dehogya! A tűz magva megbújhat a mohaszőnyeg alatt is! Világos? A földben órák, de akár napok is eltelhetnek, míg hirtelen – zumm!, a tűz fellobban, de már máshol, és pusztítva tombolni kezd. Ugye érthető?

– Hogyne, aranyom – bólogatott anya.

– Mindenesetre én itt maradok éjszakára és örökösök – csapott a mohára apa.

– Tényleg úgy gondolod... – fogott volna bele Muminmama, aztán mégis másképp folytatta: – Kedves tőled, szívem. A mohaszőnyeggel nem árt, ha csínján bánunk.

Muminpapa egész este a fekete foltot fürkészve örködött. A mohát nagy ívben kigyomlálta körülötte. Vacsorára sem ment vissza a Mumin-lakba. Elhatározta, hogy a sértődöttet fogja adni.

– Szerinted kint marad éjszakára is? – kérdezte Muminbocs.

– Könnyen megeshet – felelte anya.

– Hát, hiszen ha zabos lett, akkor zabos is marad – csámcsogta Varkocs, aki a fogával hámozta meg épp a héjában főtt krumplit. – És miért is ne lehetne zabos? És miért is ne lehetne joga az erdőtüzhöz a mi kis mohaszőnyegünknek? Jogában áll! De magunk

közt szólva Muminpapa mérgeződhetne okosabban is. Mi a jó abban, ha valaki magában duzzog? Ordítania kellene egy jólesőt és kész.

– Kicsim, bízzuk Muminpapára a dolgot, ő majd megoldja – mondta anya.

– Kötve hiszem – vágta rá Varkocs. – Aki mérges, az nem beszámítható. Miért, ti azok lennétek?

– Nem igazán – ismerte el anya.

Apa mélyen a mohába fúrta orrát és szimatolt. Mintha kesernyés füstszagot érzett volna.

A talaj cseppet sem volt forró. Apa kiveregette a pipáját, gondosan kirázta a szikrákat, melyek felizzottak egy pillanatra, majd elszunnyadtak. Muminpapa gondosan eltaposta az esetleges tűzfészket, és útnak indult, hogy belenézzen a kerti üveg gömbbe. A szürkület mintha a földből nőtt volna ki, és összesűrűsödött a fák között. A gömb körül mégis világosabb volt. Ott trónolt tajtékból faragott tartóoszlopán, és benne tündökölt az egész kert. A varázsgömb apáé volt, egyes-egyedül az övé. Muminpapa saját, égszínkéék varázsgömbje: a kert, a Völgy, sőt, talán a világ közepe.

Apa nem pillantott bele azon nyomban. Kormos tappancsait vizslatta, és megpróbálta összegereblyézni a szívében lakó homályt és szürkéséget. Mikor már annyira nyers és fájdalmas volt az érzés, hogy nem bírta tovább, belenézett a gömbbe. Ez vigasztalást és erőt adott neki. Az idei hosszú, meleg, leírhatatlanul szép, de szomorú nyáron apa minden este itt keresett enyhülést.

A varázsgömb megnyugtatta. Kéksége mélyebb és ragyogóbb volt, mint a tenger. A világ megszelídült benne: távolivá, hűvössé és idegenné vált. A mindenség közepén pedig apa állt bumfordi orrával, s körülötte ott derengett az álomszerű táj. A kéklő látóhatár távol, a gömb mélyébe veszte húzódtott. Onnan, a messzeségből kelt életre a Mumin család is. Csak várnia kellett, és a család lassan kibontakozott a ködből. Minden este így történt. Az üveg gömbbe zárt családnak még alkonyattájt is mindig akadt valami tennivalója. Állandóan bíbelődtek. Muminmama a konyhából a kamrába igyekezett,

hogy szalámit és vaját vigyen a vacsorához. Vagy krumpliért sietett a konyhakertbe, netán gyújtósért szaladt. Mintha minden lépéssel izgalmas kalandok felé iparkodna. Sosem lehet tudni. Talán tényleg úton van valami titokzatos boldogság felé. Az is lehet, hogy folyton játszik, és ez a játék olyan, mintha magában az életben lubickolna.

Muminmama úgy lebegett elő az égszínkéek meszeséből, mint egy hófehér buborék. Távolabb bóklászott Muminbocs saját kis utait járva. Varkocs vadóc ugráندozását csak sejteni lehetett, ő maga elveszett az árnyak között. Mintha a parányi lensiben túltengő szabadságvágy és öntörvényűség feleslegessé tenné, vajon látják-e a többiek, vagy sem. Az üveggömb tükörképe mindenkit apróvá varázsolta – sürgésük-forgásuk furcsán jelentéktelenné vált.

Apa kedvtelve mustrálta az üveggömböt – ez volt az esti szórakozása. Ahogy az üvegebe zárt pöttömököt kémlelte, úgy érezte, csak ő mentheti meg őket attól, hogy belevesszenek a végtelenbe.

Sötétedett. Az üveggömb gyomrában ekkor szokatlan esemény történt: tűz gyulladt a mélyén. Muminmama lámpást tett a veranda ablakába. Ez nem fordult még elő ezen a nyáron. Mintha a biztonság beköltözött volna a Mumin-lakba, és sehol egyebütt nem volna a világon, mint ott, ahol anya hazavárja a családot közös teázásukra.

Az üveggömb fénye megfakult, a táj sötétbe borult, csak a lámpás ragyogott. Apa minden sértődöttségét feledve sarkon fordult és hazasétált.

– Nnna, azt hiszem, a tűzfészek dolgát elintézttem – toppant be a házba. – A veszély elmúlt, nyugodtan alhatunk. A biztonság kedvéért hajnalban ellenőrzést tartok a terepen.

– Höhö – jegyezte meg Varkocs.

– Apa! – visongott izgatottan Muminbocs. – Nem veszel észre semmi különösöt? A lámpást?

– Azt hiszem, tényleg itt volt az ideje, hogy meggyújtjuk. Egyre hosszabbak az éjszakák. Nekem legalábbis ma úgy tűnt – magyarázkodott anya.

Apa erre csak azt dörmögte: – Ezzel aztán pontot is tettél a nyárra. A lámpást csak akkor gyújtjuk meg, mikor elszállt a nyár.

– Bizony. Ez azt jelenti, hogy itt van az ősz – mondta kedvesen anya.

A lámpás lángja békésen sercegett. Fénykörében minden közelinek és szívmengetőnek tűnt. A szűk családi kör összes vágya és reménye körülölelte őket. Kívül rekedt a bizonytalan idegenség, mely a sötétséggel együtt kúszott szét a világ négy sarka felé.

– Akadnak családapák, akik nagy elhatározásokra jutnak, mikor előkerül a lámpás – motyogta apa téáját hörpölve.

Muminbocs a szendvicsét díszítgette komótosan: először egy szelet sajttal. Miután bekebelezte a sajtos kenyeret, jött két szalámis. Egy kis hideg krumpli után szardíniás következett és mindennek betetőzéseként egy lekváros. Tökéletesen elégedett volt.

Varkocs szardínián kívül nem majszolt egyebet – érezte, hogy különleges este a mai. Elgondolkozva leste a kert sötétjét, szembogara egyre feketébben égett, miközben rendületlenül rágsált.

A lámpás fénye elterült a pázsiton, végigömlött az orgonabokrokon, bátortalanul bekandikált a zord árnyak közé, melyek mögött ott kuporgott a magányos Jégrém.

Szokása szerint oly kitartóan ücsörgött egy helyben, hogy a föld átjegesedett körülötte. A pázsit üvegszerűvé dermedt és összetört, mikor a rém feltápázkodott, hogy közelebb húzódjon a fényhez. Kétségbeesett sóhaj futott át a lombokon, néhány juharlevél összepöndörödvé hullott Jégrém vállára. Az őszirózsák, amennyire csak lehetett, félrehúzódtak útjából. A tücskök ciripelése elnémult.

– Miért nem eszel többet? – kérdezte odabenn Muminmama a kisfiától.

– Nem is tudom – felelte Muminbocs. – Megvan-e még a redőnyeink?

– Igen, a padláson várják a téli álmunkat – mondta anya, majd apához fordult. – Most, hogy ég a lámpás, bütykölhetnél a világítótorony-makettel.

– Ugyan! – legyintett apa. – Hiszen az gyerekeknek való! Nem valódi...

Jégrém eközben egészen közel vonszolódott a fényhez. A lámpást bámulva nehézkesen bölintott nagy, busa fejével. A fehérlő fagy egyre nagyobb foltban kúszott szét a talpa körül. Aztán lassan a lámpás felé csúszott, mint a magányosság fenyegetően sűrű árnya. Az ablaktáblák megremegtek, mintha távoli viharok szelét éreznék, a kert lélegzet-visszafojtva figyelt. Jégrém ekkor már a verandához ért. A kiszűrődő fénypászma határánál megtorpant. Majd hirtelen mozdulattal az ablakhoz vetődött, hogy a fény egyenesen az arcába essen.

A békés veranda egyszerre megtelt kiáltozással, kapkodó mozdulatokkal. A székek felborultak, a lámpás kihunyt, és a szoba sötétbe borult. A Mumin család bemenekült a ház oltalmazó mélyére, s magukkal vitték a lámpást.

Jégrém rövid ideig még megkövülve állt, zúzmarát lehelve az üvegtáblákra. Végül sarkon fordult és beleolvadt a sötétségbe. A fűszálak jéggé fagyva forgácsolódtak léptei alatt. Cszozogása egyre halkult, majd végképp elhalt. A kerten borzongás suhant át. Néhány falevél a földre hullott. A rém eltűnt.

– Szerintem fölösleges körbebástyázni a Mumin-lakot, és őrt állni éjjelente – jelentette ki anya.

– Jégré m csakugyan okozott károkat a kertben, de máskülönben nem veszélyes. Hiszen tudjátok, hogy ártalmatlan, bár elég iszonytató.

– Mi az, hogy ártalmatlan! – heveskedett apa. – Te is berezeltél tőle! Bizony, rád ijesztett a bestia! De amíg engem látsz, nem kell félned!

– Szívem – válaszolta anya –, Jégré m azért ijesztget mindenkit, mert megfagyott a szíve, és mert nincs a földkerekségen egyetlen jószág sem, aki szeretné őt. Ha jobban belegondolsz, sosem ártott senkinek. De épp eleget beszéltünk róla, zsupsz az ágyba!

– Pompás! – állította be a sarokba apa a piszkavasat. – Ragyogó! Minek is megvédeni titeket, ha egyszer a ré m ártalmatlan! Remek! – azzal kicsörtetett a verandára, hogy bekebelezze a maradék sajtot és szalámit, miközben körülöleli a csendes éjszaka.

– Hühú! – csipogta felajzottan Varkocs. – Apa már megint zabos! A kertbe ment őrködni az avartűz miatt. Hajnalig ott marad.

Anya nem szólt egy árva szót sem. Fel-alá csoszogott a Mumin-lakban, rendezgette a holmikat, ahogy elalvás előtt szokta. A kistáskájában matatott, lejjebb csavarta a lámpást, de a csönd egyre aggasztóbbá vált. Végül szórakozottan leporolta apa világitótorony-makettjét, mely a sarokpolcon állt.

– Anya! – szólalt meg Muminbocs.

Muminmama azonban oda sem figyelt. Ehelyett a falitérképhez ballagott, melyen az egész Völgy, a tengerpart és az öböl összes szigete ott díszelgett.

Felmászott egy sámlira, így fölért egészen a nyílt tengerig. Orra hegyével egy pirinyó fehér pontra bökött.

– Ez lesz az! Az eljövendő otthonunk! Nem lesz könnyű, de megéri.

– Mit beszélsz? – rezzent össze Muminbocs.

– Itt fogunk lakni – magyarázta anya. – Ez lesz apa szigete, ahol vigyázhat ránk. Odaköltözünk, és ott fogunk élni, míg világ a világ. Mindent előlről kezdünk.

– Arról a foltról a térképen mindig azt hittem, hogy egy légy piszok – kotyogta Varkocs.

Muminmama lehuppant a sámliról:

– Egy kis időbe fog telni, de hamarosan útra készek leszünk – azzal kisietett a kertbe.

– Nem vagyok szülőügyi szakértő – fogott bele körülményesen Varkocs –, és te úgyis azt fogod mondani, hogy a szülők sosem szellelbéleltek, ezért csak annyit jegyeznék meg: ezek valami fura játékba fogtak. És megeszem a kalapom, ha értem a játékszabályt.

– Nem is kell értened – csapott le rá Muminbocs. – Elég, ha a szüleim értik. Egyesek túl sokat megengednek maguknak, csak azért, mert örökbe fogadták őket!

– Fityiszt az orrodra! – mérgelődött Varkocs. – Én mindig mindent megengedek magamnak!

Muminbocs elmerengve böngészte a nyílt tenger térképét: – Apa itt szeretne élni. Ez a szíve vágya. Igaza van! Végre egy komoly játék!

Muminbocs lelki szemei előtt fehér hullámok fodrozódtak a sziget körül, a tenger nyugtalan

volt. A szárazföldön vöröslő sziklák húzódtak, a sziget pedig a képeskönyvekből jól ismert titokzatos világgá változott, ahol hajótöröttek tanyáznak, ahol délszaki tájak elevenednek meg. Muminbocs torka elszorult, és azt suttogetta: – Varkocs, ez csodálatos!

– Az ördögbe is! A világon minden csodálatosabbé! A legcsodálatosabb az lenne, ha minden cókánkunkat felbatyuznánk, az összes motyónkat hajóra raknánk, és a végén kiderülne, hogy az a sziget mégis csak egy légy piszok volt a térképen...

Az óra alig mutatott többet hajnali fél hatnál, mikor Muminbocs Jégrém nyomait követve megindult a kertben. A föld ugyan felengedett, de azért tisztán ki tudta venni, hol ücsörgött a rém. A pázsit egészen megbarnult tőle.

Muminbocs jól tudta, hogy ha egy jégrém egy óránál hosszabban tanyázik egy helyben, ott örökre terméketlen marad a talaj. A föld belehal a rettenetbe. A kertben jó néhány ilyen folt éktelenkedett. A legszürkébb mind közül a tulipánágyások közepén komorlott.

A fonnyadt levelekből kirajzolódó ösvény a veranda felé vezetett egészen odáig, ahol Jégrém megtorpant a fénykör pereménél. Hogy figyelte a lámpást! Mennyire közel merészkedett! A fény persze kialudt, ahogy az lenni szokott. Amihez Jégrém közelít, az mind meghal.

Muminbocs elképzelte, hogy ő a Jégrém. Lassan cammogott összeborzolva az elszáradt leveleket. Aztán lesben állt kis párafelhőket lehelve maga körül. Hatalmasat ásított és közben az ablakot bámulta. Ő volt a világ legmagányosabb teremtménye.

Ám a szerepbe nem tudta eléggé beleélni magát, ugyanis nem égett a lámpás. Ehelyett derűs kis gondolatok zsidongtak benne. A tengerről és a nagy fordulatról ábrándozott, és ki is ment a fejéből a Jégrém.

Inkább egyensúlyozni kezdett a hosszú hajnali árnyékok és a fény határán. Csak a fényfoltokra volt szabad lépnie, az összes többi veszélyes tengeri örvénynek számított. Persze annak könnyebb, aki tud úszni.

A fészerből füttyszó hallatszott. Muminbocs bekukucskált. A reggeli napsugarak sárgán zuhogtak be az ablakon. A fészter gyantától és lenolajtól illatozott. Apa épp a világítótorony-maketten barkácsolt egy apró tölgyfa ajtót.

– Nézd csak ezt a kötélhágcsót! – mutatta Muminpapa. – A sziklafalhoz van rögzítve. Itt lehet felkapaszkodni a világítótoronyba. Ha rossz az idő, persze óvatosnak kell lenni. Ide süss! A csónak a hullámok hátán a sziklafal felé sodródik. Elég csak kiugrani belőle, megkapaszkodni a hágcsón, és már biztonságban vagyok. Át kell még ugyan evickélni az ellenszélben egészen a súlyos tölgyfa ajtóig, de ha ezt becsukom magam mögött, már bent is vagyok a toronyban. A vastag falak oltalmában a hullámverés csak légyzűmmögésnek tűnik. Odakint süvölt a szél, a csónak messzire sodródott.

– Mi is ott vagyunk veled a világítótornyban? – kíváncsiskodott Muminbocs.

– Még szép! Itt vagytok a tetején! Látod? Az ablakok valódi üvegcserepből készültek! A csúcson ott a jelzőfény is: piros, zöld és fehér. Éjszaka szabályos időközönként felvillan, így a hajók nem tévesztik el az útirányt – magyarázta apa.

– Tudsz igazi lámpást is fabrikálni? – érdeklődött Muminbocs. – Használhatnál hozzá zseblámpaelemet, beletennéd a makett aljába, és valahogy megvillogtatnád vele a jelzőfényt.

– Hogyne tudnám megoldani! – mondta apa, közben kicsike lépcsősort ragasztott a torony bejárata elé. – Most viszont nem érek rá. Ez amúgy is csak játék, amolyan ujjgyakorlat – apa szégyenlősen felnevetett, és nekilátott összecsomagolni a szerszámosládáját.

– Nagyon szép – dicsérte Muminbocs. – Megyek, apa, majd találkozunk!

– Menj csak!

Az árnyékok egyre rövidültek. Ismét egy forró, de szép nap köszöntött rájuk. Anya a lépcsőn állt, és nem sürgölődött. Ez valahogy furcsa volt.

– Ma mindenki korán kelt! – állapította meg Muminbocs Muminmamához lépve. Szemét behunyta a napfényben.

– Tudod, hogy apa szigetén világítótorony is lesz? – kérdezte.

– Persze! – vágta rá anya. – Hiszen egész nyáron erről mesélt! Abban fogunk lakni!

Rengeteg mondanivalójuk lett volna, ezért inkább egy szót sem szóltak. A lépcsőfokok átmelegedtek.

Minden olyan igazinak tűnt. Apa egy tengerésznotát füttyült nagy beleéléssel.

– Majd megfőzöm a kávé – mondta anya –, de még egy kicsit üldögelek és élvezem a reggelt.

